

Gündoğdu Gencer

Evet mi ? Hayır mı ?

ekitap.ayorum.com

EVET Mİ HAYIR MI?

Brecht oyunlarından
uyarlayan: Gündoğdu Gencer

1. OYUN

SUNUCU

ÖĞRETMEN

OĞLAN

OĞLANIN ANNESİ (İKİNCİ BÖLÜMDEKİ HAMALIN KARISI)

3 ÇOCUK

SUNUCU: Evet, hoşgeldiniz. Kusura bakmayın, ağız alışkanlığı işte. Söze “evet” diye başlamak istemezdim ama oldu işte. Aslında size soracaktım. Herhangi birşeyi değil, “evet” diye yanıtlayacağınızdan emin olduğum soruları. Yoksa “hayır” diye başlarsak oyunumuza, keyfimiz kaçabilir. Çocuklarımıza “hayır” dememeyi öğretmez miyiz hep? “Sus, itiraz etme” demez miyiz? Çocuk “neden” diye sorduğunda “ben anneyim, ben babayım, senden iyi bilirim”... demesek te düşündüğümüz bu değil midir? Yok, size bunu sormak istemedim. Yanıtının “evet” olacağından emin olacağım birkaç soru sorup ondan sonra oyuna başlayalım diyorum. Rahat mısınız? **(SEYİRCİDEN YANIT BEKLER)** Eeeeeet! Tiyatroyu sever misiniz? **(YANIT BEKLER)** Eeeeeet! Tamam, çok iyi anlaşıcağız sizinle. Anlaşmak, anlaşmayı öğrenebilmek önemlidir. Çoğu insan evet der, şu ya da bu nedenle. Bazen karşısındakini kırmamak için, bazen hır çıkması diye. Evet der, ama ortada anlaşma yoktur. Karşıdakinin fikri sorulmaz. Çoğu kez soru öyle bir sorulur ki, hayır demek olanaksızdır. Size az önce tiyatroyu sever misiniz diye sorduğumda kendinizi evet demeye zorunlu hissetmediniz mi? Belki bir arkadaşınızın zoruyla geldiniz bu gece ve aslında tiyatroyu sevmiyorsunuzdur ama hayır diyemediniz. Anlaştık mı? En

azından bu konuda... Neyse, gelelim oyuna. İlk oyunumuz oldukça kısa. İnsanlar en fazla 18 dakika dikkatlerini birşeye tam olarak verebilirlermiş. Bu oyun da aşağı yukarı o kadar sürecek. Lütfen dikkatinizi toplayın, çünkü oyunun sonunda size soracağımız bir soru olacak. Şehirdeki bir okulda sıradan bir öğretmen var ve öğrencilerinin arasında babası ölmüş bir erkek öğrencisi var. Artık bir tek annesi var ona bakacak.

ÖĞRETMEN: Şimdi gidip onlara hoşça kalın demek istiyorum, çünkü yakında bir yolculuğa çıkacağım, dağlara doğru. (**OĞLANIN EVİNİN KAPISINI ÇALAR**) Girebilir miyim?

OĞLAN: Kim o? A, örtmenim gelmiş. Buyrun örtmenim, buyrun içeri. Anneee, örtmenim bizi ziyarete gelmiş.

ÖĞRETMEN: Kaç haftadır okula gelmiyorsun. Annenin haberi var mı bundan?

OĞLAN: (**ÖĞRETMENİ KENARA ÇEKER, ANNESİNE DUYURMAMAYA ÇALIŞARAK**) Annem hastaydı örtmenim, onun için geledim.

ÖĞRETMEN: Bilmiyordum canım. Şimdi nasıl? İyileşti mi?

OĞLAN: Çok üzülüyorum örtmenim, yok, iyileşmiyor bir türlü.

ÖĞRETMEN: Anlıyorum canım. Annenle bir konuşayım, olur mu?

OĞLAN: (**SESLENİR**) Anneee, öğretmen geldi.

ANNE: İçeri buyur etsene, ne bekliyorsun?

OĞLAN: Tamam anne, tamam! Amaaan! (**ÖĞRETMENE**)
Buyrun, girin.

ÖĞRETMEN: Ne kadar oldu sizi görmeyeli? Hastaymışsınız, öyle mi? Ne oldu? Umarım ciddi bir şey değildir.

ANNE: İdare ediyorum. Pek iyileşeceğim yok ama buna da şükür, oğlan da yardım ediyor evde, yuvarlanıp gidiyoruz işte. Ne yapalım fakirlik...

ÖĞRETMEN: İyi çocuktur, biliyorum. Umarım yakın zamanda iyileşirsiniz. Ben size hoşça kalın demek için gelmiştim. Bir süre okulda olmayacağım. Bir yolculuğa çıkıyorum da... dağlara doğru... araştırma yapmak için. Bir iş gezisi diyebilirim. Dağları aşabilirsem, dağın ardında, o şehirde büyük öğretmenler var. Onlardan öğreneceklerim var, akıl almak istiyorum. Malûm, akıl akıldan üstündür.

ANNE. Öyledir tabii. Hem yalnız öğretmenler mi? O şehirde çok iyi hekimler de varmış, öyle duydum. Ama diyorlar ki dağları aşmak ta çok tehlikeliymiş. Doğru düzgün yol falan yokmuş diyorlar. **(DURUR)** Yoksa benim oğlanı da mı götürmek istiyorsunuz? Onun için mi geldiniz?

ÖĞRETMEN: Bu pek bir çocuğa uygun bir yolculuk değil ne yazık ki. Epeyce tehlikeli.

ANNE: Anlıyorum. Size iyi yolculuklar o zaman. Sağ salım dönersiniz inşallah.

ÖĞRETMEN: Sağolun. Ben daha fazla rahatsız etmeyeyim sizi. Müsaadenizle... **(ÇIKAR)**

OĞLAN: **(ÖĞRETMENİN ARKASINDAN GİDER)** Örtmenim, bir şey diyecektim de...

(ANNE KAPIYI DİNLER)

ÖĞRETMEN: Söyle oğlum, ne diyecektin?

OĞLAN: Ben de sizinle geleyim... dağlara.. dağların ardına...

ÖĞRETMEN: Olmaz canım. Az önce söyledim annene de, yolculuk zor, tehlikeli. Hem annen burada yalnız, kendi başına mı bırakacaksın anneni? Olmaz, gelemezsin.

OĞLAN: Bir dinleyin örtmenim, ne olur. Annem hasta olduğu için gelmek istiyorum zaten. Dağın öte yanındaki şehirde çok iyi hekimler de varmış. Annem öyle söyledi, duymadınız mı? Onlarla konuşurum, belki bir çaresini bulurlar, bir ilâç falan verirler.

ÖĞRETMEN: Ben karar veremem. Annenle konuşmam gerekir. Yolda kim bilir neler olur, ne tehlikeler vardır.

OĞLAN: Ben ne olursa razıyım örtmenim. Yeter ki annem iyileşsin.

ÖĞRETMEN: Yolculukta başına ne gelirse razı mısın buna?

OĞLAN: Razıyım örtmenin. Ne olursa razıyım.

ÖĞRETMEN: Annenin izni olmadan olmaz. **(DÖNER, TEKRAR EVE GİRER. OĞLAN KAPIYI DİNLER)** Yine geldim. Kusura bakmayın, rahatsız ediyorum ama bu önemli. Oğlunuz bizimle gelmek istiyor. Ben sizi böyle hasta halinizle bırakamaz diye düşündüm. Üstelik yolculuk çok güç, çok tehlikeli. Ama o ille de gelmek istiyor, belki sizin hastalığınıza bir çare, bir ilâç bulurum diyor. Ben sorumluluğu alamam. Ancak sizin izniniz olursa...

ANNE. Duydum, biliyorum. Çok iyi kalplidir evlâdım, seve seve gelir sizinle, güç te olsa, tehlikeli de olsa... Babası da öyleydi,

garibim. Hamallık yapardı, bizleri doyurabilmek için. Ta ki öldürülünceye kadar... **(SESLENİR)** İçeri gel oğlum!

(OĞLAN İÇERİ GİRER)

Baban aramızdan ayrıldığından beri senden başka kimsem yok yanımda. Yemeğini hazırlamak, üstünü başını düzeltmek, para bulmak için ne zaman ne yapsam yanımdaydın hep, aklımdaydın, gözümün önündeydin gözümün bebeği...

OĞLAN: **(ANNESİNE SARILIR)** Canım annem, hep yanında olacağım ama izin ver, gideyim.

ÖĞRETMEN: O tehlikeli yolculuğa çıkacak gibi...

ANNE. Çıkacak...

OĞLAN. Çıkacağım.

ÖĞRETMEN: Annesini iyileştirmek için

ANNE: Benim için çare, ilâç bulacak

OĞLAN: Bulacağım senin için, dağın ötesinden...

ANNE: Bizler, bizim gibiler yanlış ta olsa kabulleniriz başımıza geleni, hastalık ta sağlık ta insan içindir, kaderdir deriz. Biz öyle alışmışız.

ÖĞRETMEN: Ama o, hastalığı değil, iyileştirmeyi istiyor, alışılanı değil.

OĞLAN: Evet anne?

ANNE: Artık gücüm kalmadı. İyileşmek isterim elbet. O kadar istiyorsan git canım, git öğretmenle.

(OĞLAN ANNESİNE SIKI SIKI SARILIR)

(GEÇİŞ)

SUNUCU: İnsanlar dağlara doğru yolculuğa çıktılar. Bunların arasında öğretmen ve oğlan da vardı. Oğlan alışık değildi böylesi güçlüklerle. Bir an önce annesine deva bulup eve dönmek isterken yüreğini yordu fazlasıyla. Sabah alacasında dağların eteklerinde yorgun ayakları artık adım atamaz oldu.

(DAĞ. ÖĞRETMEN, 3 ÖĞRENCİ VE EN SON ELİNDE BİR TESTİYLE OĞLAN)

ÖĞRETMEN: Hızlı tırmadık. İlk kulübe hemen şurada. Orada biraz dinleniriz.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Tamam öğretmenim, sen nasıl istersen.

OĞLAN: **(ÖĞRETMENİ KENARA ÇEKER)** Birşey diyeceğim örtmenim.

ÖĞRETMEN: Söyle, dinliyorum.

OĞLAN: Kendimi iyi hissetmiyorum.

ÖĞRETMEN: Ben sana demedim mi zor olacak diye. Artık şikâyet etmeye hakkın yok. Sen istedin gelmeyi. Neyse, çok tırmandık, belki onun için yoruldu biraz. Gel, kulübede dinlen azıcık, kendine gel, ama sonra yola devam. Dönmek yok.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Yorulmuşmuş hanım evladı. / Ne olup bitiyor burada? / Hadi soralım öğretmene.

ÖĞRETMEN: Ne var, neler mırıldanıyorsunuz orada?

ÜÇ ÖĞRENCİ: Yorulmuş mu tırmanmaktan? / Nesi var bunun? / Sen ne yapacaksın örtmenim?

ÖĞRETMEN: Kendini iyi hissetmiyor, o kadar. Tırmanmaktan yoruldu.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Duydunuz mu ne dedi öğretmen? / Yalnızca tırmanmaktan yorulmuşmuş / Halinde bir gariplik var bunun / Kulübeden sonra dar geçit var / İnsan zor geçer oradan / Ancak iki eliyle kayalıklara tutunarak / Kimseyi taşıyacak halimiz yok / Atalım bunu uçuruma / Zaten gelenek böyle değil mi? / Hep böyle yapmamış mı atalarımız? / Atalım aşağıya. / **(OĞLANA)** Tırmanmak fazla mı yordu seni? / Ondan mı hastalandın, ha?

OĞLAN: Hayır, ne hastalanması? Görün işte, ayaktaayım. Hasta olsam oturmaz mıydım? (**SESSİZLİK, OĞLAN OLDUĞU YERE ÇÖKER**)

ÜÇ ÖĞRENCİ: Gelin, öğretmene söyleyelim / Öğretmenim az önce oğlana sorduk nasılsın diye / Sen tırmanmaktan yoruldu demiştin ama / Bir gariplik var halinde / Üstelik te oturdu hemen / Söylemek bize düşmez belki / Belki dehşet verici ama / Biliyorsun gelenekleri / Atalarımızdan bize miras geleneği / Devam edemeyecekse birisi (**DURUR**) Uçuruma atılır.

ÖĞRETMEN: Ne?

ÜÇ ÖĞRENCİ: Uçuruma!

ÖĞRETMEN: Geleneği biliyorum. Ben öğretmedim mi zaten size? Atalarımızdan bize miras olan geleneği. Ama unuttunuz mu, örf ve adetlerimize göre bir şey daha var, unuttunuz mu? Yola devam edemeyecek olan kişiye senin yüzünden geri dönelim mi diye de sorulur, usulen de olsa. Tamam mı? O da adettir, her zaman “geri dönmeyin” der. Bir yandan da acıyorum oğlana. Gidip sorayım bakayım. O da sizin kadar bilir bu geleneği zaten.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Git sor, öğretmenim / Ama biz geri dönmek değil / Yola devam etmek istiyoruz

ÖĞRETMEN: (**OĞLANIN YANINA GİDER**) Beni iyi dinle. Derste dikkat ettiysen hepinize örf ve adetlerimizi anlatmıştım. Atalarımızdan bize kalan geleneği. Eskiden beri, böyle bir yolculukta hastalanan kişi ya yolda bırakılır, uzun süre acı çekerek ölür ya da uçuruma fırlatılır ve anında, acı çekmeden ölür. Ama yine geleneğe göre o kişiye onun yüzünden geri dönülüp dönmemesini mi istediği sorulur. Ve hasta olan kişinin “geri dönmemelisiniz” demesi de gelenektendir. O zaman ya burada acı çekerek ölüme terk edilir, ya da acı çekmesin diye uçurumdan aşağı atılır.

OĞLAN: Biliyorum.

ÖĞRETMEN: Senin yerinde olsam, uçuruma atılıp acı çekmeden ölmeyi seçerdim. Şimdi geleneğe uyarak soruyorum sana. Senin yüzünden geri dönmemizi istiyor musun?

OĞLAN: Geri dönersek anneme ilâç almadan dönmüş olacağım, değil mi? Hatırlarsanız annem...

ÖĞRETMEN: Öyle, ne yazık ki.

OĞLAN: Peki, beni burada ölüme terk ederseniz, ya da uçuruma atarsanız, siz annem için ilâç bulup getirecek misiniz?

ÜÇ ÖĞRENCİ: (**KIVIRTIRLAR**) Elimizden geldiği kadar / O hekimleri bulabilirsek / O hekimlerde ilâç varsa tabii.

ÖĞRETMEN: Evet, yanıtın? Evet mi, hayır mı? Razı mısın?

(DONARLAR)

(EVET ALTERNATİFİ)

SUNUCU: Hatırlarsanız, oyuna başlamadan önce dikkatle izlemenizi istemiştım, çünkü şimdi size soracağım. Oğlan ne yapsın bu durumda? Evet derse ya terkedilip acı çekerek, ya da uçuruma atılarak ölecek, hayır derse hep beraber geri dönecekler. Ne desin sizce? Evet diyenler?... El kaldırın lütfen... Tamam. Hayır diyenler... Evet/hayır diyenler çoğunlukta. Önce evet diyenleri dinleyelim. Kim neden evet dediğini açıklamak ister?

**(SEYİRCİDEN AÇIKLAMAK İSTEYEN BİRİSİ DİNLENİR.
KİMSE ÖNE ÇIKMAZSA)**

Şimdi de hayır diyenlerden birisini dinleyelim.

**(SEYİRCİDEN AÇIKLAMAK İSTEYEN BİRİSİ DİNLENİR.
KİMSE ÖNE ÇIKMAZSA)**

Sağolun. Şimdi de bakalım, oyun yazarı ne demiş. Oğlan evet derse ne olacağını nasıl anlatmış.

ÖĞRETMEN: Evet, yanıtın? Evet mi, hayır mı? Seni burada terk etmemize razı mısın?

OĞLAN: Evet, razıyım.

ÖĞRETMEN: Evet dedi. Devam edin yola. Bunu burada bırakın. Hadi, ne duruyorsunuz?

OĞLAN: Bir şey söylemek istiyorum. Beni burada terk etmeyip uçuruma atmanızı istiyorum, burada yalnız başıma acı çekerek ölmek istemiyorum.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Kolay değil bunu yapmak / Bile bile ölüme atmak birini / Terk edip gidersek oysa / Biz öldürmüş olmayız / Kendi kararıyla ölmüş olur / Vicdanımız rahat olur

ÖĞRETMEN: Geleneklere uymuş olacaksınız öyle ya da böyle. Vicdanınız rahat olsun. (**DURAKSAR**) Tamam, atın hadi!

(ÜÇ ÖĞRENCİ OĞLANI TAŞIYIP ÖNÜNDE O GÖRÜNMEYECEK BİÇİMDE DURURLAR)

OĞLAN: Bu yolculukta yaşamımı yitirebileceğimi çok iyi biliyordum. Bu yolculuğa annemi düşündüğüm için çıktım. Testimi alın, ilâcı bulun, testime ilâç doldurup götürün anneme.

SUNUCU: Testiyi aldılar. Dünyanın tüm yasalarından, bunların ne kadar acımasız olduğundan yakındılar ve ağlaya ağlaya onu uçurumun kenarına taşıdılar. Yan yana, omuz omuza durup onu aşağı atarken gözlerini kapadılar. Ve ardından toprak parçaları ve çakıl taşları atıp yollarına devam etmeden önce bir süre matem tuttular.

(KARARTMA)

(HAYIR ALTERNATİFİ)

SUNUCU: Şimdi de bakalım, oyun yazarı oğlan hayır derse ne olacağını nasıl anlatmış.

ÖĞRETMEN: Evet, yanıtın? Evet mi, hayır mı? Razı mısın?

OĞLAN: Hayır, razı değilim.

ÖĞRETMEN. Gelin, dinleyin. Hayır dedi, geleneğe uygun yanıt vermedi.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Neden böyle dedin? / Sana baştan sorulmadı mı? / Yolculukta başına ne gelirse / Razı mısın diye sorulduğunda / Razıyım demedin mi? / Söyle, demedin mi? / Ona evet dediyse / Buna da evet demek zorundasın / Üstelik gelenek te buysa eğer...

OĞLAN: O zaman verdiğim yanıt yanlıştı. Ona evet dedim diye buna evet demek zorunda değilim. İnsan ilk yanıtının yanlış olduğunu fark edebilir. Anneme ilâç almak istiyordum, onun için ne olursa razıyım dedim ama şimdi hastalandım, ona ilâç götüremem artık. Ve ortaya çıkan bu yeni duruma uygun olarak derhal geri dönmek istiyorum. Beni geri götürmenizi istiyorum. Umarım ileride daha güçlenir, dağları aşıp gider, anneme ilâç götürebilirim. Boyuna gelenekten söz ediyorsunuz. Bana hiç de

mantıklı gelmiyor bu gelenek. Onun yerine uygulamaya koymamız gereken yeni bir gelenek gerekiyor bize.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Geleneğimize dil uzatma / Yeni gelenek te neymiş?
/ Eski köye yeni âdet olmaz.

OĞLAN: Evet, yeni bir gelenek. Yeni bir durum karşısında yeniden düşünmek. Eski geleneklere ne olursa olsun saplanmama geleneği.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Haksız sayılmaz / Pek kahramanca değilse de / En azından mantıklı

ÖĞRETMEN: Ne diyorsunuz?

ÜÇ ÖĞRENCİ: Ne yapalım? / Bize gelenekleri öğreten sensin / Akıl ver bize

ÖĞRETMEN: Ne yapacağınız size kalmış. Ama geri dönerseniz herkes alay edecek sizinle. Geleneğe karşı çıktığınız için utanç duyacaksınız.

ÜÇ ÖĞRENCİ: Atalarımız yerine / Kendi kafamızı kullanmaktan / Neden utanç duyalım?

ÖĞRETMEN: Ne diyebilirim ki. O da bunu yaptı zaten. Yeni bir durumla karşılaştı ve kafasını kullandı. Size hep kendi kafanızı kullanın diye öğretmemiş miydim? Haklısınız. Ne diyeyim?

ÜÇ ÖĞRENCİ: O zaman geri dönüyoruz. / İstedikleri kadar alay etsinler / Küfretsinler isterlerse / Mantıklı olanı yapacağız / Gelenektir diye / Saplanıp kalmayacağız eskiye / Gel, başını kolumuza yasla / Sıkma kendini / Seni dikkatli taşıyacağız, hadi!

(OĞLANI TAŞIYARAK ÇIKARLAR)

SUNUCU: Böylece dostlar dostu alıp taşıdılar. Ve yeni bir geleneğin, dostluğun, dayanışma geleneğinin temelini attılar. Oğlanı geri getirdiler. Bir gün, güçlenir, dağları aşar, annesine ilâç bulur, getirir dediler. Yanyana, omuz omuza yürüdüler. Küfre karşı, alaya karşı açtıkları gözleri. Hiçbiri ötekinden daha korkak değildi. Siz... Siz ne diyorsunuz? Hayır diyebiliyor musunuz? Hayır diyebiliyor muyuz?

(KARARIR. BRECHT PERDESİ ÇEKİLİR. ARA)

2. OYUN

TÜCCAR

REHBER

HAMAL

HANCI

SUNUCU / POLİS / YARGIÇ

HAMALIN KARISI

SUNUCU: (BRECHT PERDESİNİN ÖNÜNDE) Evet, geldik ikinci bölümdeki oyunumuza. Bu biraz daha uzun ama merak etmeyin, biraz daha heyecanlı. Az sonra size bir başka yolculuğun öyküsünü anlatacağız. Bu oyunumuzun adı “Kuralla Kural Dışı”. Yolculuğa çıkanların bakmayın siz nasıl göründüklerine. Biraz kazırsanız birinin sömüren, ötekinin sömürülen olduğunu göreceksiniz. Davranışlarına bakacağız birlikte. Ne var davranışlarında, bunlar bana yabancı gelmiyor, alışılmış davranışlar bunlar diyeceksiniz belki. Ama en küçük bir davranışı bile merakla, kuşkuyla izleyelim derim. Gerekli mi, doğal mı, başka türlü olamaz mıydı acaba diye sorgulayalım. Düzensizliğin doğal bir düzen sayıldığı, planlı bir bencilliğin hüküm sürdüğü, insanları insanlıktan çıkaran bu kanlı kargaşa düzeni doğal mı diye sorgulayalım derim. Ancak sorguladığınız zaman herşeyin değiştirilebilir olduğunu göreceksiniz, değişime doğru ilk adımı atacaksınız. Unutmayın, kim ki bu düzeni korur, savunur, bu düzenden çıkarı olduğu içindir.

(BRECHT PERDESİ AÇILIR. 1. TABELA: İKİ KÜÇÜK

KERVANIN ÇÖLDEKİ YARIŞI)

(TÜCCAR, HAMAL VE REHBER ÇÖLDE İLERLEMEKTEDİR)

TÜCCAR: Uyuşuk herifler, kaldırın kışınızı, Pazar gezintisine çıkmıyoruz, acele etmemiz hayatî önem taşıyor. İki gün içinde kampa varmamız gerekiyor. Ötekilerden tam bir gün önde olmalıyız. Hadi, hadiiii! (**APAR**) Ben tüccarım, ticaret, müteahhitlik, para için ne gerekirse yaparım. Büyük bir vurgun var (**SEYİRCİYE GÖZ KIRPAR**) ama bunun için acele şehre gitmem gerekiyor, çünkü rakiplerim var ve arkamdan geliyorlar. Kim önce giderse işi o kapacak. Kurnazlığım, enerjim, kural tanımazlığım ve yanımda çalışanlara acımasız davranmam sayesinde yolculuğun buraya kadarki kısmını normal sürenin yarısında geldim. (**DÜRBÜNÜYLE GERİYE BAKAR**) Ama ne yazık ki rakiplerim de aynı hızı yakaladılar ve epeyce yaklaştılar bize. (**REHBER'E**) Bu tembel hamalı zorlaman için tuttum seni. Ama ikiniz de benim paramla gezintiye çıkmış gibi dolaniyorsunuz ortalıkta. Bu yolculuğun bana kaç mal olduğundan haberin var mı senin? Sizin cebinizden çıkmıyor tabii. Beni sabote etmeye kalkarsanız şehirde İş Bulma Kurumuna şikayet ederim... ikinizi de.

REHBER: (**HAMAL'A**) Daha hızlı yürümeye çalış, olur mu?

TÜCCAR: Öyle ricayla minnetle olmaz. Hani neredeyse yalvaracaksın. Senin gibi rehberin... Keşke daha pahalı bir rehber tutsaydım. Vallahi, katır tutsam daha iyiydi. Bir iki tane indir tembel herife. Ben dayağa karşıyım ama böyleleri ancak

bundan anlarlar. Şehre ilk ben varmazsam mahvolurum. Bu hamalı kardeşin diye mi seçtin yoksa? Onun için vurmuyorsun, değil mi? Avucumun içi gibi bilirim sizin gibileri. Ya vurup hızlandırırsın hamalı ya da kovarım seni. Ücretini de kimden alırsan alırsın. **(DÜRBÜNÜYLE GERİYE BAKAR)** Hay Allah, çok yaklaştılar. Bizi geçecekler böyle giderse.

HAMAL: **(REHBER'E)** Vur kardeşim ama fazla değil. Yolda mola verene kadar gidebilmek için biraz olsun gücüm kalsın.

(REHBER HAMAL'A VURUR.)

TÜCCAR: Uyuşuk herifler! Oyun mu oynuyorsunuz burada? Sizin yedi sülalenizi... Tövbe, tövbe! Adamı dinden imandan çıkarır bunlar. Vursana lan!

(REHBER VURUR, HAMAL BAĞIRIR)

TÜCCAR. Allah kahretsin! İleri! **(APAR)** Biraz sayıp sövdüm bu koyunlara, sonra da biraz birşeyler vaad ettim. Rakiplerim ensemeler. Ama son gece hiç uyumadan yürüdüm, arayı açtım. Onlardan bir gün önce kervansaraya vardım. Zayıf olan geri kalır, güçlü olan hedefine varır. Doğanın yasası bu. Böyle bilir, böyle söylerim.

(2. TABELA: KERVANSARAY)

TÜCCAR: Burası yarı yolda mola verdiğimiz kervansaray. Allah’a şükür, ötekilerden bir gün önce buraya vardım. Adamlarım bitkin. Ayrıca bana öfkeli. Mücadele ruhu yoktur bunlarda. Sürünen bunlar! Ağzlarını açıp bir şey söyleyecek cesaretleri de yok, çünkü herşeyi yoluna koyan, bizim yanımda, bizden yana olan, bize destek olan polis var, hamdolsun.

POLİS: Herşey yolunda mı beyim? Yoldan herhangi bir şikayetiniz var mı? Ya da adamlarınızdan? Size bir güçlük çıkarırlarsa...

TÜCCAR: Yok, yok, herşey yolunda. Buraya kadarki dört günlük yolu üç günde kat ettim. Yol çok bozuktu ama ben aklıma koyduğumu yaparım. Bundan sonraki yol nasıldır? Önümüzde ne var bundan sonra?

POLİS: Uçsuz bucaksız çöl var bundan sonra beyefendi.

TÜCCAR: Peki polis eşlik edecek mi bize?

POLİS: Hayır beyefendi. Yetkimiz buraya kadar. Biz göreceğiniz son devriyeyiz burada.

(3. TABELA: REHBER KOVULUYOR)

REHBER: Kervansarayda polisle konuştuğumuzdan bu yana bizim tüccar çok değişti. Bizimle adam gibi konuşmaya başladı. Nerdeyse sevecenleştirebile diyebilirim. Ama kervansarayda bile dinlenmemize izin vermedi. Çok yorgunuz. Hamalı şehre kadar nasıl götürürüm, bilmiyorum. Bu sevecen tavırları beni işkillendiriyor doğrusu. Kafasında ne şeytanlıklar kuruyor kimbilir. Ama ne yaparsa yapsın, dayanmamız gerekiyor. Yoksa ücretimizi ödemez, ya da çölün ortasında kovar bizi.

TÜCCAR: Tütün alsana. Sigara kağıdı da var. Şöyle dumanı doya doya içime çekmek için neler yaparım ben. Sizin gibiler ne yapar, bilmiyorum. Neyse ki yanımızda epeyce tütün var. Şehre varana kadar hepimize yeter, Allah'a şükür.

REHBER: Hepimize?

TÜCCAR: Gel şöyle oturalım biraz, keyfimize bakalım. **(REHBER OTURMAZ)** Sen bilirsin. Saygıdan ayakta durman hoşuma da gidiyor tabii. Normal olarak senin gibi biriyle oturup sigara içmem ben; eminim sen de hamalla oturmazsın. Dünyanın düzeni böyledir. Beş parmağın beşi de bir mi? Neyse, eşyaları topla. Suyu da unutma. Çölde su bulabileceğimizi sanmıyorum. Ayrıca dostum, sana bir uyarım var. Vurduğun zaman hamal sana

nasıl bakıyordu, fark ettin mi? Dikkatli ol, çünkü önümüzdeki günlerde ona daha sert vurup çalıştırmam gerekecek. Ve kuş uçmaz kervan geçmez çölde belki sana gerçek yüzünü gösterecek, bir hainlik yapacaktır. Neden? Çünkü sen ondan iyi durumdasın. Yük taşıımıyorsun ve ondan fazla para kazanıyorsun. Senden nefret etmesi için yeterli nedeni var. Ondan uzak dursan iyi olur senin için.

(REHBER SİGARASINI TÜTTÜREN TÜCCARDAN UZAKLAŞIR. EŞYALARI TOPLAYAN HAMAL'A BİRAZ YARDIM EDER, OTURUR. İŞ BİTİNCE HAMAL REHBER'İN YANINA OTURUR, ONA TÜTÜN VE SİGARA KAĞIDI VERİR, SİGARA SARIP İÇERLER)

HAMAL: Tüccar yer altından petrol çıkarılmasının insanlığa çok yararlı olacağını söyleyip duruyor. Petrol bulunursa demiryolları yapılacakmış, her yere refah gelecekmiş. Buraya da demiryolu yapılacakmış. O zaman ben işsiz mi kalacağım yâni?

REHBER: Merak etme. Demiryolu falan yapılmayacak. Petrol bulunursa bu gizli tutulacakmış, öyle duydum. Petrol çıkan kuyuyu tı kayıp üstünü örtene sus payı verilecekmiş. Tüccar onun için böyle acele ediyor. Onun derdi petrol değil; o sus payının peşinde.

HAMAL: Anlamadım.

REHBER: Kimse anlamıyor ki. Anlamadığı için de kimse bir şey yapmıyor.

HAMAL: Benim aklım çölde. Nasıl dayanacağım çıplak ayakla?

REHBER: Dayanırsın.

HAMAL: Bir de... haydutlar var mı yolda? Onu düşünüyorum.

REHBER: Bir tek bugün, yani yolculuğun ilk günü dikkatli olmamız gerekiyor. Kervansarayın etrafı serseri dolu.

HAMAL: Sonra, peki?

REHBER: Irmağı geride bıraktıktan sonra önemli olan su birikintileri boyunca yürümek.

HAMAL: Sen yolu biliyorsun, değil mi?

REHBER: Biliyorum.

(TÜCCAR KONUŞMALARI DUYMUŞTUR, BELLİ ETMEDEN YANAŞIP DİNLER)

HAMAL: Irmağı geçmek zor mudur?

REHBER: Bu mevsimde sular çekilir, kolay geçilir ama sular yükselince çok tehlikelidir.

TÜCCAR: Kalkmış hamalla konuşuyor. Yanına oturmuş, birlikte sigara içiyor bir de. İkiye bir!

HAMAL: Sular yükselince?

REHBER: O zaman karşı kıyıya geçmek için sekiz gün beklemek gerekiyor.

TÜCCAR: Bak sen, nasıl da kolluyor hamalı. Bu tehlikeli bir herif. İkişi bir olup... Allah korusun! Bu adam kontrol sağlayamaz. Emri altındaki bir hamala gerektiği gibi sert davranmaktan korkuyor, üstelik tam da ıssız bir bölgeye girmek üzereyken. Bundan kurtulmam gerek. **(İKİSİNİN YANINA GİDER, REHBERE)** Sana ne dedim ben? Eşyalar doğru dürüst toplanmış mı, kontrol et demedim mi? Bakalım olmuş mu? **(KOPARINCAYA KADAR YÜKÜN HALATINA ASILIR)** Bu ne böyle? Halat bir koparsa en az bir gün gecikiriz. Senin de niyetin bu zaten. Kim bilir rakiplerimin...

REHBER. Ben gecikmek istemiyorum. Halata gelince... biri asılmazsa kopmaz.

TÜCCAR: Bir de bana lâf yetiştiriyor. Bak, koptu mu, kopmadı mı? Görünen köy kılavuz istemez. **(KOPAN HALATI REHBERİN YÜZÜNE SALLAR)** Nasıl güveneyim sana? Adam yerine koymuştum seni, tütünümü bile paylaşmıştım. Altındakileri

kontrol edemeyen adam işime yaramaz benim. Sen rehber değil, hamal olmalıymışsın. Allah bilir, hamalı kışkırtıyorsundur bile.

REHBER: Ne kışkırtması?

TÜCCAR: Bir de utanmadan soruyor. Kovuyorum seni.

REHBER: Beni yarı yolda kovamazsınız.

TÜCCAR: Sendikalısın, biliyorum. Hancıııı! **(HANCI GELİR.**

TÜCCAR CEBİNDEN BİRKAÇ BANKNOT ÇIKARIR, REHBER'E VERİR)

Al, buraya kadarki ücretin. **(HANCI'YA)** Tanıksın, ücretini ödedim.

(REHBER'E) Al, git, bir bok olmaz senden. **(HANCI'YA)** Hemen yola

çıkıyorum. Eğer başıma bir şey gelirse **(HAMAL'I GÖSTERİR)** şu adamla yalnız başıma yola çıktığıma tanıksın.

HANCI: **(BİRŞEY ANLAMAMIŞTIR)** Nasıl yani?

TÜCCAR: Neyse, boş ver. **(DÜŞÜNÜR)** Mektup yazayım bari. Ne olur ne olmaz.

(TÜCCAR BİR YANDA MEKTUP YAZARKEN REHBER HAMALIN YANINA OTURUR)

REHBER: Keşke senin yanına oturmasaydım. Dikkat et kendine. Bu kötü bir adam. **(KENDİ SU ŞİŞESİNİ HAMAL'A VERİR)**

Bu şişeyi yedeğinde tut, sakla, adam görmesin. Yolu kaybederseniz

mutlaka senin suyunu alır bu. Yolu nasıl bulacaksın? **(HAMAL BİLMEM İŞARETİ YAPAR)** Dur, sana tarif edeyim yolu.

HAMAL: Boşver. Bak, bize bakıyor. Seninle konuştuğumu görmesin, yoksa kovar beni. Ne yaparım o zaman? Ücretimi de ödemez, biliyor, sendikalı değilim. Herşeye eyvallah demek zorundayım.

TÜCCAR: **(YAZDIĞI MEKTUBU HANCI'YA VERİR)** Bu mektubu yarın buradan geçecek olanlara ver. Olanları yazdım. Hamalla yalnız başıma yola devam edeceğim.

HANCI: **(MEKTUBU ALIR)** İyi de, o rehber değil ki. Yolu ne bilsin?

TÜCCAR: Sen yolu tarif et o zaman.

HANCI: Eyvallah. **(APAR)** Bunlar yolcu, ben hancı. Çok gördüm böylelerini. Buyuruyor bana akli sıra. Kendini bir bok sanıyor. Ben ona haddini bildirirdim ama fincancı katırlarını ürkütmemek gerek. Ben de öyle öyle idare ediyorum işte. Ne demişler, gemisini kurtaran kaptan. Yoksa, kimseye eyvallahım olmaz ha. Benim derdim hamal. Ne de olsa aynı hamurdanız. Gariban rehberle konuşmaya bile korkuyor. **(TÜCCAR TABANCASINI ÇIKARIR, KONTROL EDER, TEMİZLER.)** Para onda, silah onda... Ben ne yapabilirim ki?

TÜCCAR: Uyanık olmak gerek. Zayıf olan ölür, güçlü olan kazanır. Toprak neden petrolü vermek zorunda? Hamal neden benim eşyalarımı taşımak zorunda? Petrol için kavga vermek gerekir, hem toprağa, hem de hamala karşı.

(BU ARADA HANCI HAMAL'A YOLU TARİF EDER. HAMAL SIK SIK BAŞINI SALLAR)

HANCI: Bakmayın benim hancı olduğuma. Ekmek parasını zor çıkarıyorum. Ekmek aslanın ağzında. Daha doğrusu bunun gibi heriflerin cebinde. Eh, para onda olunca... Bunun gibileri kendime düşman etmeyerek geldim bugünlere.

TÜCCAR: Ve bu kavgada zayıf olan ölür, güçlü olan kazanır. **(HAMAL'A)** Yolu anladın mı?

HAMAL: Evet, beyim, anladım.

TÜCCAR: Hadi bakalım o zaman.

(HAMAL VE TÜCCAR ÇIKARLAR. HANCI VE REHBER ARKALARINDAN BAKARLAR)

REHBER: Arkadaş gerçekten anladı mı, emin değilim. Bana biraz sırf kafa sallıyor gibi geldi.

(4. TABELA TEHLİKELİ BÖLGEDE)

HAMAL: Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne haldayım

Gidiyorum gündüz gece, gündüz gece, gündüz
gece...

TÜCCAR: Ne gamsız herif bu! Etraf haydut dolu. Ne kadar serseri varsa kervansarayın çevresine doluşmuş ve bu kalkmış, türkü söylüyor. (**HAMAL'A**) Şu rehberi baştan beri gözüm tutmamıştı zaten. Kaba herifin tekiydi, içten pazarlıklıydı, dürüst biri değildi. Öyle değil mi?

HAMAL: Evet beyim.

Dünyaya geldiğim anda

Yürüdüm aynı zamanda

İki kapılı bir handa

Gidiyorum gündüz gece, gündüz gece, gündüz gece...

TÜCCAR: Neden türkü söylüyorsun ki? Neden bu kadar neşelisin? Haydutlardan korkmuyorsun demek. E, tabii, kaybedecek birşeyin yok ta ondan, değil mi? Benimse... Taşındığın herşey bana ait. Senin için hava hoş ama Allah muhafaza, ben herşeyimi kaybederim.

HAMAL: Kırk dokuz yıl bu yollarda

Ovada dağda çöllerde

Düşmüşem gurbet ellerde

Gidiyorum gündüz gece, gündüz gece, gün...

(TÜCCAR HAMAL'IN ÜSTÜNE YÜRÜYÜNCE TÜRKÜYÜ KESER)

(APAR) Karım beni bekliyor şehirde. Küçük oğlum ekmek bekliyor. Haydut maydut vız gelir bana. Çöl vız gelir. Umarım ayaklarım dayanır. Dinlenirim şehre gidince. Ücretimi alırım...

TÜCCAR: Bütün serserileri başımıza toplayacaksın. Türkü söylemek yok. Yasak! Hele şu tehlikeli bölgeyi geçelim, istediğin kadar türkü söyle yarından sonra.

HAMAL: Başüstüne beyim.

TÜCCAR: **(ÖNDEN GİTMEKTEDİR)** Haydutun biri gelip elinden eşyaları almaya kalksa, kalıbımı basarım, kılını kıpırdatmaz bu. Kendi malı değil, tabii. Benim malım gitmiş, umurunda mı? Oysa benim malımı kendi malıymış gibi koruması gerekir. Hayır yok bunda. Hiç konuşmuyor. Evet beyim, sepet beyim. Başka bir şey dediği yok. Kafasından neler geçiyor acaba. Tehlikelidir bunlar. Ne yapmak istiyor? O kadar yükün altında, ağlanacak haline

gölüyor, türkü söylüyor. Bir çapanoğlu var bunun altında. Bir de, önden yürütüyor beni. Yolu bilen o. Nereye götürüyor beni? **(ARKASINA BAKAR. HAMAL'IN AYAK İZLERİNİ BİR BEZLE SİLDİĞİNİ GÖRÜR)** Ne yapıyorsun sen orada?

HAMAL: İzlerimizi siliyorum beyim.

TÜCCAR: İzlerimizi?

HAMAL: Haydutlar yüzünden.

TÜCCAR: Ya, haydutlar yüzünden ha? İnsanlar beni nereye götürdüğünü nasıl bilecek sen izleri silersen? Yürü, düş önüme, önden yürü. **(YÜRÜRLERKEN, KENDİ KENDİNE)** Aslında izleri silmek iyi de olurdu, ama... Neyse, yola devam.

(5. TABELA: AZGIN IRMAK)

HAMAL: Doğru yoldayız beyim. Irmağa geldik işte. **(EZBERE TEKRARLAR)** “Bu mevsimde sular çekilir, kolay geçilir ama sular yükselince çok tehlikelidir” demişti. Bakın, sular yükselmiş.

TÜCCAR: Karşıya geçmek zorundayız.

HAMAL: **(EZBERE TEKRARLAR)** “Karşı kıyıya geçmek için sekiz gün beklemek gerekiyor” demişti.

TÜCCAR: Deli misin sen? Bir gün bile bekleyecek halimiz yok.

HAMAL: O zaman bir bakalım, sığ bir yer bulalım, oradan geçelim. Hem belki bir kayık falan da buluruz.

TÜCCAR: Uzun sürer. O kadar vaktimiz yok. Buradan geçeceğiz. Bak, su fazla yükselmemiş.

HAMAL: (SUYA BİR SOPA SOKUP DERİNLİĞİNE BAKAR)
Derin!

TÜCCAR: Değil.

HAMAL: Beyim, ben pek yüzme bilmem.

TÜCCAR: Suyu girince yüzersin, merak etme. İnsan mecbur kalınca herşeyi yapar. Hemen karşıya geçmemiz gerektiğini anlamıyorsun, değil mi? Petrol çıkarılınca insanlığa çok büyük bir hizmet yapılmış olacak. O aptal kafan almıyor mu bunu? Petrol çıkarılınca buraya demiryolu yapılacak, trenlerle refah gelecek, medeniyet gelecek. Milletin karnı doycak. Herkes her istediğine kavuşacak. Peki bütün bunların olması kime bağlı? Bize bağlı. Yolculuğumuza bağlı. Bir an önce şehre gidip petrol kuyusuna varmama bağlı. Bunun için de senin ırmağı geçmen gerekiyor. Bir düşün, bütün ülkenin kaderi sana bağlı, senin gibi küçük bir adamın cesaret göstermesine bağlı. Sen vatanın için böyle bir görevden kaçınmazsın, biliyorum.

HAMAL: Ben yüzme neyin bilmem beyim.

TÜCCAR: Bak, ben de hayatımı tehlikeye atıyorum. Hep ülkem için, vatanım için. Bilmiyorum sanma. Yolculuk ne kadar uzarsa o kadar para kazanacaksın. Ücretin gündelik. Onun için işi uzatmaya çalışıyorsun. Senin gibileri bilmez miyim? Paradan başka bir şey düşünmezsiniz siz. Hadi, geçiyoruz...

HAMAL: (**APAR**) İşte ırmak, önümde çağlıyor. Yüzerek geçmek tehlikeli, hele de sırtımda bu kadar yükle. Irmağın kenarında durmuşuz, iki adam. Biri geçmeye hazır, öteki tereddüt ediyor. Biri cesur mu yâni, öteki korkak mı? Birinin karşı kıyıda işi var, kâr edecek, para kazanacak. Öteki ekmek derdinde, can derdinde. Boğulup giderse onu bekleyen karısı, küçük oğlu ne yapar sonra? (**TÜCCAR'A**) Hiç olmazsa izin ver, yarım gün dinleneyim. Sırtımda bu kadar yük var. Yoruldum. Biraz dinleneyim. O zaman belki karşıya geçebilirim.

TÜCCAR: Benim daha iyi bir fikrim var. Silahımı sırtına dayayacağım. Bak o zaman nasıl geçiyorsun karşıya. (**HAMAL'I ÖNÜNE KATAR, SİLAHINI SIRTINA DAYAR. APAR**) Param ve silâhım karşısında kimse duramaz. Haydutlar gelip paramı almadan karşıya geçmemiz gerek. Irmak falan vız gelir bana. (**HAMAL'A**) Yürü hadi! (**HAMAL SUYA DÜŞER**)

**(SUNUCU BRECHT PERDESİNİ KAPATIR. 6. TABELA: GECE
KAMPI. PERDE AÇILIR. HAMALIN KOLU KIRILMIŞ VE ASKIDADIR.
BİRLİKTE ÇADIR KURMAYA ÇALIŞIRLAR)**

TÜCCAR: Irmağı geçerken kolunu kırdığın için çadırı kurmak zorunda değilsin demiştin sana. **(HAMAL İŞİNE DEVAM EDER)**
Seni sudan çekip çıkarmasaydım boğulup gidecektin.

HAMAL: Evet, beyim.

TÜCCAR: Başına gelen kazada benim suçum yok, o ağaç kütüğü bana da çarpabilirdi ama ben vicdan sahibiyim. Ne de olsa bu talihsizlik benimle çıktığın yolculukta başına geldi. Yanımda fazla para yok ama şehirde bankadan çekip para veririm sana, kolunu tedavi ettirirsin.

HAMAL: Sağol beyim.

TÜCCAR: Bir şey çaktırmamaya çalışıyor kendince ama her sözüyle, her bakışıyla beni suçluyor, biliyorum. Bu hamal milleti yok mu? İçten pazalıklılardır hepsi bunların. **(HAMAL'A)** İstersen uzan biraz. **(OTURUR, ÇADIRI KURAN HAMAL'I İZLER)** Kendine değil, bana bir şey olsaydı daha çok üzülürdü bu, parasını alamayacağım diye. Bu ayak takımı kendilerine pek bakmazlar, doğru dürüst beslenmezler. O yüzden de böyle zayıf kalırlar, hemen hastalanır, sakatlanırlar. Zayıf olan ölür, güçlü olan kazanır.

Evrenin kuralı bu, doğru olan da budur. Güçlü olana yardım edilir, zayıf olana edilmez, doğru olan da budur. Bırak, düşen düşsün, bir tekme de sen vur ona ve devam et yoluna. Çünkü doğru olan da budur. Zafere ulaşmak için kim çaba harcıyorsa onun karnı doyar, o para kazanır. Doğru olan da budur. Kavgada yumruk sayılmaz. Allah kimilerini efendi, kimilerini uşak olarak yaratmıştır. Dünyanın düzeni de budur ve doğru olan da budur. Kimin keyfi yerindeyse o zaten iyi olduğu içindir. Kimin keyfi kötüyse kendisi de kötü olduğu içindir. Herkes hak ettiğini bulur. Herkesin fitratında ne varsa odur. **(HAMAL TÜCCARIN YANINA GELMİŞTİR. TÜCCAR ONU GÖRÜR VE KORKUP AYAĞA KALKAR)** Dinledi mi yoksa beni? Ne var, ne istiyorsun? Dur, kıpırdama!

HAMAL. Çadırı kurdum beyim.

TÜCCAR: Bu karanlıkta öyle sinsi sinsi dolaşıp durma. Sevmem böyle şeyleri. Birisi yaklaşırken ayak seslerini duymalıyım. **(HAMAL ÇIPLAK AYAKLARINA BAKAR)** Bana bak! Birisiyle konuşurken onun gözlerine bakmak isterim ben. Hadi, git yat şimdi. Benimle ilgilenmene gerek yok. **(HAMAL GİDERKEN)** Dur! Sen çadırda yat. Bu iyiliğimi de unutma. Ben açık havada yatmayı severim. **(KENDİ KENDİNE)** Söylediklerimi duydu mu acaba? Zoruna mı gitti? Bak, birşeylerle uğraşıp duruyor hâlâ. Hey!

HAMAL: (KENDİNE YATACAK YER HAZIRLAMAKTADIR)

Sağol beyim, yatacak yer hazırlıyorum çadırda.

TÜCCAR: Hiç birşeyin farkında değil. İyi beslenmeyince böyle aptal oluyor bunlar. Ama kurnazdırlar kendilerine göre. Nasıl güvenirim buna ben? Güvenmek aptallık demektir. Benim yüzümden kolu kırıldı. Belki de ömür boyu sakat kalacak. Aptal maptal ama bana bunun bedelini ödetmek isteyebilir. Güçlü olan uyursa, uyanık olan zayıf adam üstün gelebilir. Keşke uyumak zorunda olmasaydım. Yoruldum, gözlerim kapanıyor. Keşke güvenebilsem de çadırda uyusam. Açık havada bir sürü börtü böcek var. Ama hiçbir böcek insandan daha tehlikeli değildir. Şimdi bir muhasebe yapalım. Benim param çok ve bu adam çok az bir paraya bana hizmet ediyor. Yorulduğu zaman yola devam etsin diye rehberle dövdürüyordum onu. Kumda izlerimizi siliyordu. Belki de gerçekten haydutlar izimizi bulmasın diye ama ben ona inanmadım. Irmağı geçmeye korktu, silah zoruyla geçti. Bu yüzden kolu kırıldı. Böyle bir adamla aynı çadırda nasıl uyuyabilirim ki. Bir bakayım, ne yapıyor. (BAKAR, HAMAL SAKİN SAKİN YATMAKTA, HORLAMAKTADIR) Deli miyim ben, çadıra gireyim?

(TABELA 7: YOLUN SONUNDA)

TÜCCAR: Neden durdun?

HAMAL: Yol bitti beyim.

TÜCCAR: Ne demek yol bitti?

HAMAL: Vuracaksan sakat koluma vurma beyim ama bitti işte. Bundan sonrasını bilmiyorum.

TÜCCAR: Hancı sana yolu tarif etmemiş miydi?

HAMAL: Etmişti beyim.

TÜCCAR: Sana anladın mı diye sorduğunda anladım dememiş miydin?

HAMAL: Demiştim beyim.

TÜCCAR: Ama anlamamıştın, öyle mi?

HAMAL: Öyle beyim.

TÜCCAR: Neden anlamadım demedin peki?

HAMAL: Kovarsın diye korktum. Aklımda kalan tek şey, su birikintilerini takip etmek.

TÜCCAR: E, tamam işte. Takip et.

HAMAL: Su birikintileri nerede, bilmiyorum ki.

TÜCCAR: Yürü hadi. Aptal yerine koyma beni. Bu yoldan yürümüşsündür daha önce.

HAMAL: (BAŞINI EĞER) Arkamızdakileri beklesek diyorum.
Daha iyi olmaz mı?

TÜCCAR: Olmaz.

(YÜRÜMEYE DEVAM EDERLER)

(GEÇİŞ)

TÜCCAR: Nereye gidiyorsun? Orası kuzey. Doğu bu tarafta.
(HAMAL O TARAF YÖNELİR) Dur! Nedir bu yaptığın senin?
(HAMAL DURUR, BAŞINI EĞER) Kaldır kafanı. Gözlerime bak.

HAMAL: Doğu bu taraf sanmıştım.

TÜCCAR: Sanmışmış. Nasıl rehberlik edilir, gösteririm ben sana (VURUR) Ne taraftaymış doğu, biliyor musun şimdi?

HAMAL: Koluma vurma.

TÜCCAR: Doğu ne tarafta?

HAMAL: Bu tarafta.

TÜCCAR: Peki, su birikintileri? Onlar ne tarafta?

HAMAL: Orada.

TÜCCAR: Nerde, nerdeeee? Sen oraya doğru gidiyordun.

HAMAL: Hayır beyim.

TÜCCAR: Ya, demek oraya doğru gitmiyordun? Oraya doğru mu gidiyordun? (**VURUR**)

HAMAL: Evet beyim.

TÜCCAR: Su birikintileri? Onlar nerede? (**HAMAL YANITLAMAZ**) Az önce biliyorum demedin mi? Bir daha soruyorum. Su birikintiler nerede, biliyor musun? (**VURUR**) Biliyor musun?

HAMAL: Evet.

TÜCCAR: (**VURUR**) Biliyor musun?

HAMAL: Hayır.

TÜCCAR: Su şişeni ver bana. (**HAMAL VERİR**) Beni yanlış yola sürükledin. Ceza olarak bütün su bana ait diyebilirim ama ben vicdan sahibi bir insanım. Öyle yapmayacağım. Suyu seninle paylaşacağım. Hadi, al, iç bir yudum, sonra devam edelim. (**KENDİ KENDİNE**) Şaşkına döndü. Keşke vurmasaydım o kadar. Bu durumda daha da kinlenmiştir bana. Ne yapacağı belli olmaz.

(GEÇİŞ)

TÜCCAR: Buradan daha önce geçtik. Bak, izler burada.

HAMAL. İyi o zaman. Demek ki yoldan fazla uzaklaşmamışız.

TÜCCAR: Çadır kur. Şişemiz boşaldı. Benim şişemde hiç su kalmadı. (**HAMAL ÇADIRI KURARKEN TÜCCAR OTURUR, GİZLİ GİZLİ ŞİŞESİNDEN SU İÇER. KENDİ KENDİNE**) Daha içecek suyum kaldığını fark etmemeli. Yoksa, dirhem akli varsa, beni öldürüp suyumu alır. Susuzluktan ölmektense beni öldürüp paralarımı da alır. Hele bir yaklaşmayagörsün, Allah'ıma vururum onu. (**TABANCASINI ÇIKARIP KUCAĞINA KOYAR. HAMAL'A DUYURARAK**) Keşke su birikintisine ulaşabilseydik hiç olmazsa. Boğazım kurudu. Susuzluk çok zor. Ne kadar dayanabilirim daha, bilmiyorum.

SUNUCU: Bir dakika! (**TÜCCAR VE HAMAL DONARLAR**) Oyunun en can alıcı noktasına geldik. Pardon, can alıcı mı dedim? Bakalım kim kimin canını alacak ve nasıl olacak bu iş. Lütfen şu son sahneyi dikkatle izleyin. Daha sonra karar vermeniz gerektiğinde ne olduğunu, ya da ne olmadığını hatırlayın. Ben de o sahneyi videoya çekeyim. Mahkemede işimize yarayabilir. (**SAHNEDEN SALONA İNER. VIDEO ÇEKİMİNE BAŞLAR**)

(STROBE)

HAMAL: Rehberin bana verdiği şişeyi ona vereyim diyorum. Yoksa, bizi bulurlarsa ve ben hâlâ yaşıyor olursam başım belâya girer, mahkemelik olurum. (**ŞİŞEYİ ZULADAN ÇIKARIR, TÜCCAR'A YAKLAŞIR. ARKASI ONA DÖNÜK OLAN TÜCCAR BİRDEN ONUN**)

BAŞINDA DURDUĞUNU FARK EDER, ÇAKTIRMADAN SU ŞİŞESİNİ SAKLAR. HAMAL KENDİ YEDEK SU ŞİŞESİNİ TÜCCAR'A UZATIR. TÜCCAR KORKUYLA BAŞINI KORUR)

TÜCCAR: At o taşı elinden! **(HAMAL ŞAŞKINLIKLA BAKARKEN TÜCCAR TABANCASINA DAVRANIR, DÖNER, BİR EL ATEŞ EDER)** Tam tahmin ettiğim gibi. Hain katil! Hayvan herif! **(ŞARJÖRÜ HAMALIN ÜSTÜNE BOŞALTIR)** Al işte! Al! **(HAMAL YIĞILIR. DONARLAR)**

(SUNUCU SAHNEYE ÇIKAR, BRECHT PERDESİNİ ÇEKER. GEÇİŞ MÜZİĞİ)

(TABELA 8: MAHKEME)

SUNUCU: **(BRECHT PERDESİNİN ÖNÜNDEDİR. ARKADA MAHKEME SAHNESİ HAZIRLANIR)** Arkadan gelenler tüccarı ve delik deşik olmuş ölü hamalı buldular ve rapor ettiler. Tüccar tutuklandı. Mahkeme kuruldu. Mahkeme başkanını ben oynayacağım. Ola ki yanlış bir karar verilmesin. Kararın mutlaka kurallara uygun olması gerekir. Şimdi, mahkeme heyetini oluşturmak için **(SEYİRCİYE)** sizlerden iki kişinin daha bize katılmasını istiyorum. Merak etmeyin. Olanları başından beri izlediniz. Vicdanınıza ve kurallara göre karar vereceğinizden hiç kuşku yok. **(SEYİRCİDEN EL KALDIRAN İKİ KİŞİYİ SEÇİP SAHNEYE**

ÇAĞIRIR. KİMSE GÖNÜLLÜ OLMAZSA: “Çekinmenizi anlıyorum. Yetkililerin hoşuna gitmeyecek, kazara vicdanınızın sesine uyup muktedirlere ters gelecek bir karar vermekten korkuyorsunuz. Haksız da sayılmazsınız tabii”) Evet, devam edelim. Mahkeme heyeti üç yargıçtan oluşuyor. Eh, ne de olsa ağır cezalı bir cinayet davası bu. **(SEYİRCİDEN İKİ KİŞİ KATILMIŞSA:** “Ben mahkeme başkanını oynayacağım, siz de diğer iki yargıcı. Ama unutmayın, başkan olarak benim oyum iki oy sayılacak” **(SEYİRCİDEN KATILAN OLMAMIŞSA:** “Aslında üç yargıç gerekiyor. Ne yapalım, siz katılmazsanız karar vermek bendenize düşecek. Merak etmeyin, düzeni koruma yolunda, geçerli olan hukuka, yasalara uygun karar vereceğimden hiç kuşkunuz olmasın.”) **(BRECHT PERDESİNİ AÇAR. KARŞIDA YARGIÇLARIN KÜRSÜSÜ VE 3 KOLTUK VARDIR. KENDİSİ ORTADAKİNE OTURUR. EĞER SEYİRCİDEN GELEN YARGIÇLAR VARSA ONLARI DA ÖTEKİ KOLTUKLARA OTURTUR. ONLAR HAZIRLANIR, ÖNLERİNDEKİ DOSYALARI İNCELERKEN REHBER, HANCI, HAMAL’IN KARISI ARALARINDA KONUŞMAKTADIRLAR. TÜCCAR YALNIZ, BİR BAŞKA KÖŞEDEDİR.)**

REHBER: **(HAMAL’IN KARISINA)** Siz maktulün karısısınız, değil mi?

HAMAL’IN KARISI: (ANLAMAMIŞTIR) Ben maktul neyin bilmem beyim. Ben hamalın karısıyım.

REHBER: Öldürülen hamalın?

HAMAL'IN KARISI: Evet. (**GÖZYAŞLARINI SİLER**)

REHBER: Ölenle ölünmez ama tüccardan davacı olduğunuzu ve tazminat istediğinizi duyar duymaz geldim. Ben kocanızı tutan rehberim. Merak etmeyin, kocanızın suçsuz yere öldürüldüğüne dair kanıtlarım var. Burada, cebimde.

HANCI: (**REHBER'E**) Bırak, cebinde kalsın. Aklını başına devşir. Karşında kim var, biliyor musun sen?

REHBER: Tüccarı diyorsan, biliyorum tabii, onun ne mal olduğunu adım gibi biliyorum.

HANCI. Yok, onu demek istemedim.

REHBER. Haklıyı savunmayacaksak...

HANCI: Kendi başını da belâya sokacaksın.

REHBER. Kadıncağz eli boş mu dönsün?

HANCI: Kara listeye geçmek istiyorsan o da senin bileceğin iş.

REHBER: (**SUNUCU/YARGICIN TOKMAĞINI VURDUĞUNU GÖRÜR**) Tamam, tamam, başlıyoruz herhalde.

YARGIÇ: Duruşmayı açıyorum. (KADINA) Siz (TÜCCAR'I İŞARETLE) Bu beyefendiden şikayetçisiniz. Kocanız suçsuz yere öldürdüğünü iddia ediyorsunuz. Ayrıca bir de tazminat talebiniz var. Doğru mu?

HAMAL'IN KARISI: Ekmeğimizi kocam getirirdi. Küçücük bir oğlum var. Aç ve açıkta kaldık. Hastayım da zaten.

YARGIÇ: Tazminat talep etmeye elbette hakkınız var. Merak etmeyin, bağımsız mahkememiz herkesin hakkını gözetecektir. Anlatın, ne olmuş, olaylar nasıl cereyan etmiş:

HAMAL'IN KARISI: Kocam bu beyefendinin eşyalarını bütün çöl boyunca taşımış. Zaten elinden başka bir şey gelmezdi, bizlere bakmak için en ağır yüklerin altına girerdi, hamallık yapardı.

YARGIÇ: Sadede gelin lütfen.

HAMAL'IN KARISI: Efendim, nereye geleyim?

YARGIÇ: Olayı anlatın. Beyefendinin eşyalarını taşımış. Sonra?

HAMAL'IN KARISI: Yolculuk tam bitmek üzereyken bu beyefendi silahını çekip öldürmüş kocamı. Öleni geri getiremezsiniz, biliyorum ama hiçbir suç cezasız kalmamalı, katil hak ettiği cezayı almalı.

YARGIÇ: Herkes hak ettiğini alır, merak etmeyin. Tazminat talebinizi de göz önüne alacağız elbette. Şimdi... **(DOSYAYI KARIŞTIRIR)** Bu beyefendinin ardından bir kervan daha geliyormuş anlaşılan. Rehber...

REHBER: **(ELİNİ KALDIRIR)** Evet, benim.

YARGIÇ: Rehber... beyefendi tarafından kovulduktan sonra arkadan gelen kervana katılmış.

REHBER: Evet, kovulduktan sonra öteki kervana katıldım.

YARGIÇ: Arkadan geliyordunuz. Sonra bunlara yaklaştığınızda ne gördünüz?

REHBER: **(TÜCCAR'I İŞARETLE)** Son gün onlara ulaştığımızda bu adam, elinde silahıyla duruyordu. Suyu var mı diye baktık, çok az kalmıştı. Hamal ise kanlar içince yerde yatıyordu.

YARGIÇ: **(TÜCCAR'A)** Adamı siz mi vurdunuz?

TÜCCAR: Evet, birdenbire bana saldırınca...

YARGIÇ: Nasıl saldırdı size?

TÜCCAR: Arkamdan sinsice yaklaşıp elindeki koca bir kaya parçasını kafama indirmeye kalkıştı.

YARGIÇ: Durduk yere saldırmadı herhalde. Size saldırması için bir neden var mıydı? Aranızda bir kavga, bir anlaşmazlık falan...

TÜCCAR: Ben pek muhatap olmam böyleleriyle...

YARGIÇ: Size kin duymasına yol açacak...

TÜCCAR: Hayır, yoktu tabii.

YARGIÇ: Adamlarınıza kötü mü davranırsınız?

TÜCCAR: Tövbe, hepimiz Allah'ın kuluyuz. Bunları bile adam yerine koyup...

YARGIÇ: Anlaşıldı. Yolculuğunuzun başında size rehberlik eden kişi bu mu?

REHBER: Evet, benim.

YARGIÇ: Siz ne diyeceksiniz?

REHBER: Anladığım kadarıyla, bu tüccar için kaçırılmayacak bir fırsat vardı ve bunun için de bir an önce şehre varmak istiyordu.

YARGIÇ: **(REHBERE)** Önünüzdeki kervanın... Bu beyefendiyle hamalının normalden daha hızlı gittiği gibi bir izleniminiz oldu mu?

REHBER: Hayır, dikkatimizi çekecek bir şey olmadı. Yaklaşık bir günlük yol mesafesi kadar bizden öndeydiler ve son güne kadar bu mesafeyi hep korudular.

YARGIÇ: (TÜCCAR'A) Arkadakiler arayı kapatamadığına göre siz hızlı yol almış olmalısınız. Bunun için de adamlarınızı zorlamışsınızdır.

TÜCCAR: Ben asla zorlamadım. Bu Rehber'in işiydi.

YARGIÇ: (REHBER'E) Kovulmadan önce siz çok zorladınız mı hamalı? Beyefendi sizin hamalı zorlamanızı istedi mi? Hamal da bunu duymuş olabilir mi?

REHBER: Ben fazla zorlamadım.

YARGIÇ: Neden kovuldunuz peki?

REHBER. Tüccar hamala fazla yumuşak davrandığımı, yeterince zorlamadığımı söyleyerek kovdu beni.

YARGIÇ: Yani, hamalın böyle yumuşak davranılmaması gereken birisi, belki de içten pazarlıklı birisi olduğunu mu söyledi, ya da böyle düşündürttü size?

REHBER: Yok, hain, içten pazarlıklı biri değildi. Herşeye katlandı, katlanıyordu. Çünkü işini kaybetmekten, evine ekmek götürmemekten korkuyordu. Sendikalı da değildi zaten.

YARGIÇ: Herşeye katlandı dediniz. Herşey derken? Dayak falan? (**REHBER DURAKSAR**) Belli! Cevap verin. Öyle sürekli ne söyleyeceğinizi tartarak konuşmayın. Gerçekler mutlaka ortaya çıkacaktır.

REHBER: Ben kervansaraya kadar onlarla beraberdim. Ondan sonrasını bilemiyorum.

HANCI: Sıyrıl işte böyle işin içinden.

YARGIÇ: (**TÜCCAR'A**) Peki ondan sonra, hamalın size saldırmasına neden olabilecek herhangi bir olay geçti mi aranızda?

TÜCCAR: Hayır, benim açımdan nahoş herhangi bir olay geçmedi aramızda.

YARGIÇ: (**ÖFKELENMEYE BAŞLAMIŞTIR**) Bakın beyefendi, kendinizi temize çıkarmaya çalışmayın. Böyle bir yere varamazsınız. Sizin gibilerin Allah'ın kulu dediklerinize nasıl köle muamelesi yaptığını hepimiz biliyoruz.

HAMAL'IN KARISI: (REHBER'E) İyi yargıca denk geldik.

REHBER: Bu pek hayra alâmet değil ama, dur bakalım.

YARGIÇ: (**TÜCCAR'A**) Hamala kendi denginizmiş gibi davrandığınızı iddia edemezsiniz herhalde. Ona sıcak, sevecen, eşitmişsiniz gibi davranmış olsanız size neden nefret duyup

öldürmeye kalkışsın? Ancak size nefret duymasına neden olan olayları açıklarsanız o zaman sizi öldürmeye kalkması açıklanabilir. **(YUMUŞAK)** Ancak bu durumda sizin nefsi müdafaa, yani kendinizi korumak için onu öldürdüğünüzü iddia edebilirsiniz. İyi düşünün, öyle yanıt verin.

TÜCCAR: (MESAJI ALMIŞTIR) Tabii efendim, ne kadar haklısınız. İtiraf etmeliyim ki ona bir kere vurdum.

YARGIÇ: Hadi canım, siz de! O kadarcık mı? Ben size bir kere vursam hemen beni öldürmek mi istersiniz? Başka başka neler yaptınız, itiraf edin.

TÜCCAR: Yooo, hayır, evet, tabii... ırmağı geçmek istememişti. Ben de suların durulmasını bekleyecek vaktimiz yok dedim, sırtına silahımı dayayıp zorla ırmağa soktum. Akıntıyla gelen bir kütük çarptı, kolu kırıldı. Bunda da benim suçum var, itiraf edeyim.

YARGIÇ: **(GÜLEREK)** Onun açısından tabii.

TÜCCAR: **(O DA GÜLÜMSER)** Elbette. Yoksa onu kırık koluyla ırmaktan çekip çıkaran da bendim.

YARGIÇ: Anlıyorum. Rehber'i kovduktan sonra bütün bu yaptıklarınızla hamalın sizden nefret etmesine yol açtınız, öyle değil mi?

REHBER: Ondan nefret falan etmiyordu.

YARGIÇ: Siz kovulduktan sonra neler olduğunu bilmiyorsunuz. Lütfen önyargıyla hareket etmeyin.

REHBER: Hamalı ben tutmuştum. Nasıl bir adam olduğunu biliyorum.

YARGIÇ: Biraz mantıklı olun. Sirtında bu kadar yük taşıyıp alacağı üç kuruş için her türlü kötü muameleye eyvallah demek zorunda kalan, dayak yiyen, bir başkasının çıkarı için sağlığı bozulan, kolu kırılan, belki de ömür boyu sakat kalacak ve hayatını kazanamayacak duruma düşen bir adam mutlaka karşısındakinden nefret eder. İnsanın doğası bu.

REHBER: Karısına, çocuğuna ekmek götürmeye çalışıyordu.

YARGIÇ: Tamam, tamam. Şimdi de kervansarayın hancısını dinleyelim bakalım. Belki bu beyefendinin altındakilere nasıl davrandığı hakkında bir fikir edinebiliriz. **(HANCI'YA)** Gördünüz herhalde. Beyefendi hamala nasıl davranıyordu?

HANCI. İyi davranıyordu.

YARGIÇ: Beyefendi burada diye çekinmeyin. İsterseniz mahkeme salonunu boşaltabilirim. Yeter ki siz çekinmeden doğruyu söyleyin.

HANCI: Gerek yok. Kimseden çekinmem ben. Kimseye el açmam. Çölden önceki son durak benim kervansarayım. Hepsi bana muhtaçtır. Benim kimseye eyvallahım yok.

YARGIÇ: Nasıl isterseniz. Buyurun, anlatın.

HANCI: Tüccar yanındakilere iyi davranıyordu. Rehber'e tütün verdi. **(REHBER'E BAKAR. REHBER BAŞIYLA ONAYLAR)** Hak ettiği ücretin tamamını ödedi. Hamala da iyi davranıyordu. Gördüğüm kadarıyla tabii...

YARGIÇ: Sizin kervansaraydan sonra başka polis bulunan bir yer yok mu?

HANCI: Yok. Polisin devriye gezdiği son nokta kervansaraydır. Ondan sonra uçsuz bucaksız çöl vardır.

YARGIÇ: Demek öyle. Çölde, polisin olmadığı bir ortamda tüccarın bu davranışı anlaşılabilir elbette. Akıllı bir adam o koşullarda altındakilere iyi davranır o koşullarda. Taktik icabı diyebiliriz. Şöyle izah edeyim. Savaş sırasında subaylarımız cepheye yaklaştıkça, askerler ölümle yüzyüze gelmeden önce onları gaza getirmek için daha insancıl, daha sevecen davranmazlar mı? Bu bir şey ifade etmez.

TÜCCAR: Bakın anlatayım. O kadar yüke karşın sürekli türkü söylüyordu başlarda. Ama onu ırmaktan geçirebilmek için sırtına silah dayadığım andan sonra bir daha türkü söylediğini duymadım.

REHBER: Kolu kırılmış, adam daha...

YARGIÇ: **(REHBER’İN SÖZÜNÜ KESER)** Siz kolunuzun kırılmasına neden olan adamdan nefret etmez miydiniz? İnsan düşman kesilir mutlaka. Tekrar savaş örneğine dönersek... Sıradan askerler kendilerini ölüme gönderenler hakkında “siz kendi savaşınızı yürütüyorsunuz, kendi çıkarınız için ve biz sizin savaşınız için ölüyoruz” diye düşünmezler mi? Onun için “hadi aslanlarım, en kahraman sizsiniz, vatan millet, bayrak” falan diye tatlı dil kullanılmaz mı iş o kerteğe geldiğinde. Aynı şekilde hamal da tüccar için “sen kendi işini yürütüyorsun, kârını düşünüyorsun bense senin işini görüyorum, ekmek parası için” diye düşünmez mi?

TÜCCAR: Yerden göğe kadar haklısınız sayın yargıç. Sizin huzurunuda artık hiç çekinmeden açık kalplilikle konuşabileceğimi anladım, sağolun. Bir itirafım daha olacak izin verirsiniz.

YARGIÇ: Buyurun.

TÜCCAR: Yolumuzu kaybettiğimiz zaman bir şişe suyumunu onunla paylaştım ama ikinci şişeyi kendime sakladım, kendim içmek istedim.

YARGIÇ: Sizin o ikinci şişeden su içtiğinizi görmüş olabilir mi? Düşünün, ağzın dilin kurumuş, yanındaki adam senden gizli su içiyor, sana bir damla vermiyor.

TÜCCAR: Ben de görmüş olabileceğini düşündüm. Yarı karanlıkta elinde taşla üzerime yürüdüğünde herhalde görmüş olmalı dedim. Bunun için benden nefret ediyor, öldürmeye geliyor dedim. Kuş uçmaz kervan geçmez bölgeye geldiğimiz andan itibaren her an tetikteydim. Bu herif ilk fırsatta üzerime saldırabilir diye düşünüyordum haklı olarak. Eğer ben onu öldürmeseydim, o beni öldürecekti.

YARGIÇ: O anı hepimiz tekrar seyredelim.

(O SAHNENİN VİDEOSU PERDEYE YANSIR)

HAMAL'IN KARISI: Gördünüz işte. Elinde su şişesi var. Saldıracak gibi mi duruyor? Kocam hayatında kimseye saldırmamıştır. Bir fiske bile vurmamıştır kimseye. Ensesine vur, lokmasını al. Öyle bir adamdır... adamdı **(HIÇKIRARAK AĞLAMAYA BAŞLAR)**

REHBER: Sakin olun. Kocanız suçsuz olduğunu kanıtlayacağım, hiç merak etmeyin.

YARGIÇ: Hamalın sizi tehdit ettiği taş bulundu mu?

REHBER: Ben onu ölünün elinden aldım. **(REHBER CEBİNDEN ÇIKARDIĞI SU ŞİŞESİNİ GÖSTERİR)**

YARGIÇ: Taş bu mu? Teşhis edebildiniz mi?

TÜCCAR: Evet, taş bu!

REHBER: Bakın şimdi, nasıl bir taşmış, içinde ne var. **(ŞİŞEDEKİ SUYU YERE DÖKER)**

YARGIÇ: **(EĞER VARSA- DİĞER İKİ YARGICA DÖNER, NE DÜŞÜNDÜKLERİNİ SORAR. SONRA):** Önemli olan bunun taş mı su şişesi mi olduğu değil, Tüccarın bunu ne olarak algıladığı! Algı herşeyden önemlidir.

TÜCCAR: Hay, ağzına sağlık! **(YARGIÇ ŞŞŞŞT DİYE SUSTURUR)**

REHBER: Gördünüz işte! Kim buna taş diyebilir ki? **(HAMAL'IN KARISINA)** Sen de gördün, nasıl kanıtladım. Kocan suçsuzdu. Bu şişeyi biliyorum çünkü kervansaraydan çıkmadan önce bu şişeyi ona ben vermiştim, ne olur ne olmaz, tüccar onu susuz bırakır diye... Hancı da tanık.

HANCI: **(MIRILDANIR)** Aptal herif. Şimdi seni de suç ortağı yaparlar bunlar.

YARGIÇ: (TÜCCAR'A) Ne diyorsunuz? Size taşla saldırmadığı, su şişesini uzattığı iddia ediliyor. Siz bunu nasıl algıladınız?

TÜCCAR: Taş olması gerekiyordu.

YARGIÇ: Ama gördünüz işte, taş değilmiş. Su şişesi. Size su vermek için yaklaştığı iddia ediliyor.

TÜCCAR: Bunun su şişesi olduğunu düşünemezdim ki. Bana su vermesi için hiçbir nedeni yoktu. Kendisine bütün yaptıklarından sonra... Bana düşman olması için her türlü nedeni vardı. Dostuymuşum gibi neden su versin ki bana?

REHBER: Ama gerçek şu ki, size su vermeye gelmiş.

YARGIÇ: Peki ama, neden yapsın bunu? Neden?

REHBER: Belki de tüccar susamıştır diye düşündü. (YARGIÇ/YARGIÇLAR, HANCI VE TÜCCAR GÜLER) İnsanlığından belki de... (GÜLMELER) Ne bileyim, belki de aptallığından. (KAFA SALLARLAR) Çünkü biliyorum ki herşeye karşın tüccara bir düşmanlık beslemiyordu. Bütün derdi evine ekmek götürebilmekti.

TÜCCAR: Evet, çok aptal biriymiş doğrusu. Ben o kadar eziyet edeyim, benim yüzümden kolu kırılsın, hayatı boyunca sakat

kalsın, çalışamayacak hale gelsin ve sonra bana su versin... Olacak iş mi bu? Doğrusu benden hesap sormak olmalıydı.

REHBER: Evet, doğrusu bu olurdu ama o öyle yapmadı.

TÜCCAR: Yorulduğu zaman dayak yedi.

REHBER: Onu yeterince dövmüyorum diye beni işten attın.

TÜCCAR: Paranızı ben veriyordum. Parayı veren düdüğü çalar. Ben ne istersem o olurdu.

REHBER: Sen kendini bizim sahibimiz sanıyordun. Hamalı ezmeyi hakkın olarak gördün hep.

TÜCCAR: Evet, işte tam da bunun için hamalın benden nefret etmeyeceğini, beni öldürmek için fırsat kollamayacağını düşünmek mantıksız olurdu.

YARGIÇ: Yani size düşmanlık beslemekte haklıydı, öyle mi? Size göre... Duruma bakılırsa suçsuz birini öldürmüş olabilirsiniz...

HAMAL'IN KARISI: Bak, sonunda adalet...

YARGIÇ: (SUSTURUR) Şşşt! Ne diyordum? (TÜCCAR'A) Ah, evet, hamal suçsuz olabilirdi ama siz onun suçsuz olduğunu, suç işlemeye hazır olmadığını nereden bilecektiniz? Aynı kendilerince barışçıl gösteri yapıyoruz, sadece protesto ediyoruz, bağırıp çağırıyoruz diyenler gibi. Polis biliyor onların isteseler kendilerini

tükrükleriyle boğabileceklerini ve öyle olunca da kendilerini korumak için ateş açıyorlar. Korktuklar için. Korkmakta haksız mı polisler? Değiller elbette. Mantıklı olan korkmalarıdır. Aynı sizin hamaldan korkmanızın mantıklı olduğu gibi. Hamalın kural dışı davranacağını nasıl bilebilirdiniz?

TÜCCAR: Ben sizin kadar hukukî olarak açıklayamazdım sayın yargıç ama şunu bilir, şunu söylerim: İnsan kurallardan yola çıkmalı, kural dışı durumlardan değil.

YARGIÇ: Evet, önemli olan da bu. (**REHBER'E**) Bu hamalın kendisine hayatı zindan eden bir adama su vermesinin nedeni neydi?

REHBER: Ben mantıklı bir neden bulamıyorum sayın yargıç.

YARGIÇ: Kural şudur: Göze göz, dişe diş! Men dakika duka! İnsanın kural dışı bir şey beklemesi için kafayı sıyırmış olması gerekir. Mantıklı biri düşmanın kendisine su vereceğini düşünemez.

REHBER: Mantığınıza tüküreyim sizin!

YARGIÇ: Mahkemeye hakaret...

REHBER: Beni de mi öldüreceksiniz? Sizin kurduğunuz düzende insanca davranmak kural dışı bir durumdur. Her kim ki

insanlık gösterir bu düzende, bundan zarar görür. Merhametten maraz doğar diyen de siz değil misiniz zaten? Siz, size sevgiyle yaklaşan herkesten korkuyorsunuz. Birine yardım etmek isteyeniyi acaba ne çıkarı var diye engelliyorsunuz. Yanında biri aç mı, susuzluk mu çekiyor, kapa hemen gözlerini. Tıka hemen kulaklarını yanında biri inliyorsa. Arkanı dön ve git birinin yardıma ihtiyacı varsa. Ve bunları unuttuysanız eğer, vay sizin halinize!

YARGIÇ: Yeter. Karar aşamasına gelmiş bulunuyoruz. O sahneyi mahkeme heyetine bir kez daha izletelim.

(O SAHNENİN VİDEOSU PERDEYE YANSITILIR. EĞER BİRDEN FAZLA YARGIÇ VARSA SEYREDERKEN ARALARINDA FISILDAŞIRLAR)

HANCI: Farkındasın değil mi, bu kafayla bir daha kimse iş vermez sana.

REHBER: Gerçek değil miydi söylediklerim?

HANCI: Gerçek olup olmadığının ne önemi var ki? Önemli olan algı. Aç kalınca oturur, o gerçekleri yersin.

YARGIÇ: (TÜCCAR'A) Karar vermeden önce size son bir soru daha sormam gerekiyor. Hamalı öldürmekle herhangi bir çıkar elde ettiniz mi?

TÜCCAR: Tam tersine. Şehre bir an önce ulaşım işimi görebilmem için ona ihtiyacım vardı. Gerekli olan bütün haritaları, ölçüm tablolarını falan, hepsini o taşıyordu. Tek başıma bunların hepsini taşıyacak durumda değildim.

YARGIÇ: Yani şehre zamanında ulaşım o işinizi yapamadınız, öyle mi?

TÜCCAR: Tabii yapamadım. Çok geç kalmıştım. Bittim ben. Mahvolmuş durumdayım.

YARGIÇ: Hamalın efendisine bir taşla değil, bir su şişesiyle yaklaştığı kabul edilmektedir. Ancak... bu durumda hamalın su şişesiyle efendisine su vermek için mi, ona vurmak için mi yaklaştığı sorusu önem arz etmektedir. Hamal, ezilen bir sınıftan olduğu için kendisine kötü davranıldığını hissetmesi akla ve mantığa uygun olduğundan efendisine vurmak üzere yaklaştığı da varsayılmalıdır. Bu hamal ve onun gibiler için suyun hakça bölüşülmediğini düşünmek olasıdır ve kendilerince haksız görünen bir durumu en ilkel şekilde, şiddet kullanarak düzeltmek, öç almak istediklerini tarihimiz bize öğretmektedir. Oysa varlıklı ve itibarlı bir kişi olan tüccar bu durumda hamaldan en kötüsünü beklemek ve kendisini kollamak zorundadır. Kendisinin de belirttiği gibi kendisine bunca eziyet ettiği bir insanın ona dostluk göstermesini bekleyemeyecek kadar akıllıdır. Mantığı ona, büyük

bir tehdit altında olduğunu söylemiştir. Ayrıca bulundukları bölgenin kuş uçmaz kervan geçmez bir yer olması onu daha da fazla kaygılandırmış olmalıdır. Polisin ve mahkemenin olmadığı bir yerde hamalın suda kendi hakkının olduğuna ve tüccarın bu hakkı gasp etmiş olduğuna inanmış olması da doğaldır.

(EĞER BAŞKA YARGIÇ YOKSA) Bu saiklerle sanığın nefsi müdafaa içgüdüsüyle hareket ettiğine kanaat getirilmiş olup beraatine ve saliverilmesine karar verilmişti. Gidebilirsiniz.

(EĞER BİRDEN FAZLA YARGIÇ VARSA) Kararı açıklamadan önce mahkeme heyeti üyelerinin/üyesinin görüşlerini/görüşünü almak istiyorum. Malûm, istişare etmek sünnettir. Tüccarı hamalın ölümünden suçlu bulup bulmadığınızı açıklayın lütfen. Suçlu mu, suçsuz mu? **(ÖNCE BİRİNE, SONRA ÖTEKİNE SÖZ VERİR.)** Vurgulamak isterim ki, sanığın haklı bir nefsi müdafaa yapmış, yani kendisini koruma içgüdüsüyle hareket etmiş olduğu bir gerçektir. Bu arada gerçekten tehdit edilmiş mi olduğu, ya da böyle mi hissettiği zerrece önemli değildir. Var olan koşullar altında kendisinin tehdit altında olduğu algısına kapılması kaçınılmazdır.

(İKİSİ DE TÜCCAR'I SUÇLU BULUYORSA): Benim oyumun iki oy sayılacağını söylemiştim. Siz ikiniz tüccar suçludur diyorsunuz, ben nefsi müdafaa, yani kendini savunmak üzere

öldürmüştür diyorum. Özetle mahkeme heyeti sanığın suçlu veya suçsuz olduğu konusunda kararsız olduğundan ve oylar ikiye iki olunca mahkeme heyeti karar verememiş oluyor ve geçerli yasalara göre sanık hakkında takipsizlik kararı verilmesi gerekiyor. Gidebilirsiniz.

(EĞER BİRİ SUÇLU, ÖTEKİ SUÇSUZ DİYORSA: Bu durumda üç oya karşı bir oyla mahkemenin sanığın beraati yönünde karar vermesi gerekmektedir. Gidebilirsiniz

(EĞER HEPSİ TÜCCAR'I SUÇSUZ BULMUŞSA): Yargıçlar heyetinin görüş birliği doğrultusunda ve oy birliğiyle sanığın beraatine ve salıverilmesine karar verilmiştir. Gidebilirsiniz.

Ayrıca maktulün karısının tazminat talebi de reddedilmiştir

(TÜCCAR VE HANCI BİRLİKTE ÇIKAR. YARGIÇ ÖNE ÇIKIP BRECHT PERDESİNİ ÇEKER, -VARSA- DİĞER İKİ YARGICI SALONA GERİ GÖNDERİR, REHBER HAMAL'IN KARISINI TESELLİ EDER)

REHBER: Yolculuk böyle noktalanıyor işte.

HAMAL'IN KARISI: Kocam öldüğüyle kaldı. İyiliğinin bedelini hayatıyla ödedi.

SUNUCU: **(YARGIÇ CÜBBESİNİ ÇIKARMIŞTIR)** İşte böyle. Duydunuz, gördünüz. Kural dışı hareket edenin, şiddete,

sömürüye, horlanmaya karşı şefkatle karşılık verenin sonuna tanık oldunuz. Kuralların neler olduğunu bir kez daha tekrar etmiş olduk sizin için. Alışılabilir mi diyeceksiniz, hiç de yabancı gelmedi mi diyeceksiniz bilmiyorum. Bu olağan duruma eyvallah mı diyeceksiniz, onu da bilmiyorum. Kurallar böyle, elimizden ne gelir diyecekseniz, bir kez daha düşünürsünüz belki. Bu düzene evet mi, hayır mı, siz karar verin. Kalın sağlıklıca.

SON

Lefke Belediyesi
Cittaslow Tiyatrosu

EHAYIR MI
EVET Mİ ?

SAAT 20 : 30 ONİNE BİLET İÇİN KIRGIZ BELEDİYESİ BİLET 20 TL İLETİŞİM : 0533 830 0336

BERTOLT BRECHT
UYARLAYAN : GÜNDOĞDU GENCER

15 MART 2024 CUMA GÜZELYURT ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ (AKM)
17 MART 2024 PAZAR LEFKOŞA ARABAHMET KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ (ARKHE)
22 MART 2024 CUMA GİRNE BELEDİYESİ ODA TİYATROSU
23 MART 2024 CUMARTESİ LEFKE ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ (AKM)

Altyazı : Cem Taşkın

Gündoğdu Gencer

Evet mi ? Hayır mı ?

ekitap.ayorum.com